

SALMAN
RUSHDIE

Pământul
de sub tălpile ei

Traducere din limba engleză
de Antoaneta Ralian

POLIROM
2022

Cuprins

<i>Nota traducătoarei (Antoaneta Ralian)</i>	5
1. Crescătorul de albine	9
2. Melodii și tăceri.	34
3. Legende din Tracia	77
4. Inventarea muzicii.	117
5. Cîntecul țapului	154
6. Dezorientări.	200
7. Mai mult decît iubirea.	253
8. Momentul decisiv	279
9. Membrana.	332
10. Soborul vrăjitoarelor	367
11. O iubire mai înaltă	415
12. Transformatorul	457
13. Pe Insula Plăcerilor	492
14. Întreaga catastrofă	541
15. Sub tălpile ei.	597
16. Vina Divina	630
17. Mira de pe perete	676
18. <i>Dies Irae</i>	727

Singurul lucru de care sînt conștient este că mă pricep să mă fac mic. Mic, nu din punct de vedere fizic, pentru că sînt înalt și bine clădit, ci din punct de vedere psihic. Pur și simplu zîmbesc cu zîmbetul meu autodezaprobat, și mă împuținez pînă la insignifianță. Felul meu de a fi îl convinge pe lunetist că nu merit glonțul lui, comportamentul meu îl face pe tiran să-și păstreze securea nepătată. Îi fac să înțeleagă că nu sînt demn de violența lor. Poate că reușesc pentru că sînt sincer, pentru că, într-adevăr, mă subapreciez. Există experiențe pe care le port în minte, amintiri pe care le pot lesne evoca ori de cîte ori vreau să mă conving de valoarea mea redusă. În felul acesta, o formă de modestie autoimpusă, un produs al vieții și greșelilor mele din trecut a devenit taina supraviețuirii mele.

— Prostii! era de părere Vina. E doar o altă versiune a tehnicii tale de a agăța gagici.

Modestia îți asigură succesul la femei, asta-i drept. Dar în fața femeilor o contrafac. Surîsul meu blind, timid, limbajul trupului meu retractil! Cu cît mă retrag mai mult, în jacheta mea de antilopă și bocancii de front, zîmbind sfios sub țeasta cheală (de cîte ori mi s-a spus că am cap frumos!), cu atît ele avansează mai abitir. În dragoste avansezi prin retrageri. Dar, pe de altă parte, ce înțeleg eu prin dragoste și ce înțelegea prin același cuvînt Ormus Cama, de pildă, sînt noțiuni cu totul diferite. Pentru mine, dragostea a fost întotdeauna o artă, *ars amatoria*: primii pași de apropiere, destinderea anxietăților, deșteptarea interesului, falsele despărțiri, inexorabilele reîntoarceri lente. Molcoma spirală lăuntrică a dorinței. *Kama*. Arta iubirii.

În timp ce, pentru Ormus Cama, dragostea era o chestiune de viață și de moarte. Dragostea era Vina și dincolo de Vina totul era vid.

Dar niciodată nu am fost invizibil pentru micile creaturi de pe pămînt. Acei teroriști miniaturali cu șase picioare îmi purtau sîmbetele, fără nici o îndoială. Arătați-mi (sau mai bine nu-mi arătați) o

furnică, duceți-mă (sau mai bine nu mă duceți) la o viespe, o albină, un țînțar, un purice. O să mă savureze la micul dejun; dar și la alte mese mai substanțiale. Tot ce-i mic și mușcă, mă mușcă pe mine. Și, într-un anumit moment din toiul cutremurului, în timp ce fotografiam un copil rătăcit care-și striga părinții, am simțit o înțepătură puternică, de parcă m-ar fi împuns conștiința drept în obraz, și, când mi-am dezlipit capul de aparat, am surprins exact clipa (mulțumită nu știu cărei oribilități de *aguijón* o fi fost; probabil că nu conștiința, ci un al șaselea simț al unei gîngănii), am surprins, zic, clipa în care s-a dezlănțuit riul de tequila. Imensul depozit de băuturi al orașului a plesnit.

Străzile erau ca niște bice, pocneau și cravașau. Distileria lui Ángel a fost printre primele care au sucombat sub biciuire. Lemnul vechi a crăpat, metalul nou s-a curbat și s-a fracturat. Riul urinos de tequila își croia drum înspumat pe străduțele orașului, torentul năvalnic răsturna gloata care fugea, iar tăria licorii era atît de amețitoare, încît cei care înghițeau cîte o dușcă din acel val îngeresc erau nu numai uzi și cu răsufierea tăiată, ci de-a dreptul beți. Ultima dată cînd l-am văzut pe Don Ángel Cruz, alerga prin scuarurile înecate în tequila, cu o cratiță în mînă și două ceainice atîrnate de gît, încercînd să salveze cît se mai putea.

Așa reacționează oamenii cînd cotidianul le este distrus, cînd, preț de cîteva minute, văd cu ochii lor una dintre marile forțe modelatoare ale naturii în nuditatea și cruditatea ei. Calamitatea îi fixează cu ochii ei hipnotici, iar oamenii scurmă și rîcîie în molozul zilelor lor, încercînd să smulgă amintirea normalului – o jucărie, o carte, o haină, chiar o fotografie – din mormanele de relicve ale irecuperabilului sau ale pierderii lor covîrșitoare. Don Ángel Cruz, transformat în cerșetor, era imaginea fabuloasă, copilărească de care aveam nevoie, o figură care amintea sinistru de supranaturalul Om-Cratiță dintr-una din cărțile favorite ale Vinei Apsara, *Faraway Tree* de Enid Blyton, carte care călătorea

pretutindeni cu ea. Înveșmîntîndu-mă în mantia invizibilității, am început să fotografiez.

Nu știu cît au durat toate astea. Masa care a început să joace, prăbușirea *haciendei*, străzile prefăcute în tobogane, oamenii plonjînd în rîul de tequila, descătușarea isteriei, rîsetele mortale ale celor rămași fără adăpost, ale falimentărilor, ale celor rămași fără slujbe, ale orfanilor, ale morților... cereți-mi să le măsoar în timp și voi rămîne mut. Douăzeci de secunde? O jumătate de oră? Habar n-am. Mantia invizibilității, trucul meu de a-mi scoate simțurile din priză și de a-mi concentra toate puterile de percepție numai pe ochiul mecanic – toate acestea au și un revers. Cînd mă confund cu enormitățile actualului, cînd înfricoșătorul monstru îmi urlă în lentile, pierd controlul asupra tuturor celorlalte lucruri. Ce oră e? Unde e Vina? Cine a murit? Cine a supraviețuit? Ceea ce se cascadează sub bocancii mei e un hău? Ce-ai spus? O echipă medicală încearcă să ajungă la femeia aceea care moare? Despre ce vorbești? De ce-mi stai în drum, fir-ai să fii, pe cine pizda mă-tii încerci să dai la o parte? *Nu vezi că lucrez?*

Cine trăia? Cine murise? Unde era Vina? Unde era Vina? Unde era Vina?

M-am smuls. Gîngăniile îmi înțepau gîtul. Torentul de tequila secase, rîul prețios fusese supt de pămîntul crăpat. Orașul arăta ca o fotografie ruptă de un copil poznaș și apoi reconstituită, stîngaci, de mama copilului. Dobîndise calitatea stricăciunii, intrase în marea familie a tot ce e rupt și spart: farfurii sparte, păpuși stricate, engleză stricată, logodne rupte, inimi rupte. Vina Apsara mi s-a materializat din praf:

— Rai, slavă Domnului!

În ciuda tuturor relațiilor ei aiuristice cu înțelepții budiști (Rinpoche Hollywood și Ginsberg Lama), cu țimbalisti de conștiință Krișna, cu guru Tantrici (acei *kundalini* exhibiționiști) și cu propovăduitori și maeștri transcendentaliști ai cutărei sau cutărei

înțelepciuni nebunești, Zen și Arta Negocierii și Tao al Promiscuității Sexuale, Iubirea-de-Sine și Iluminarea, în ciuda tuturor extravaganțelor ei spirituale, eu, unul, în cugetul meu de ateu, nu puteam admite că Vina credea într-adevăr în existența vreunui Dumnezeu. Totuși, credea, probabil; probabil că mă înșelam și în această privință; și apoi, ce alt cuvînt ai putea alege? Cînd încolțește în tine recunoștința față de norocul chior al vieții, cînd n-ai pe nimeni căruia să-i mulțumești și simți nevoia să mulțumești cuiva, pe cine alegi? Pe Dumnezeu, zicea Vina. Mie cuvîntul îmi suna ca un debușeu pentru revărsarea emoțiilor. Un loc în care plasezi ceva ce nu are alt loc de desfacere.

Din ceruri cobora spre noi o gînganie mai mare, copleșindu-ne cu presiunea stăruitoare a aripilor sale greoaie. Elicopterul decolase la timp ca să evite distrugerea. Acum pilotul îl coborîse aproape de sol și ne făcea semne.

— Să plecăm de aici! mi-a strigat Vina.

Am scuturat din cap.

— Pleacă tu! am răcnit ca să mă fac auzit. Întîi munca și pe urmă distracția! Trebuia să-mi expediez fotografiile. Ne vedem mai tîrziu, am țipat.

— Ce?

— Mai tîrziu!

— Ce?

Plănuiserăm să petrecem un weekend relaxant într-o vilă îndepărtată de pe coasta Pacificului, Villa Huracán, coproprietate a președintelui companiei de discuri Colchis, așezată la nord de Puerto Vallarta, un loc de privilegiată izolare, un sendviș magic între junglă și mare. Acum, însă, nu aveam cum să știm dacă vila rămăsese în picioare. Fața lumii se schimbase. Dar, asemenea depozitațiilor care se cramponau de fotografiile lor înrămate, asemenea lui Don Ángel cu cratița lui, Vina Apsara se crampona de ideea continuității, de itinerarul prestabilit. Se ținea de program. Dar pentru mine, pînă ce imaginile răpite nu aveau să ajungă pe birourile agențiilor de presă internaționale, care

aveau să-mi plătească răscumpărarea, nu putea exista un Shangri-la tropical.

— Eu plec! a strigat Vina.

— Eu nu pot pleca.

— Ce?

— Pleacă!

— Te bag în mă-ta!

— Ce?

Și s-a urcat în elicopter, și s-a înălțat, și eu n-am plecat cu ea, și n-am mai văzut-o niciodată, nimeni nu a mai văzut-o vreodată, și ultimele cuvinte pe care le-a strigat îmi frâng inima ori de câte ori mi le amintesc, și mi le amintesc de câteva sute de ori pe zi, în fiecare zi, după care vin nesfârșitele nopți de nesomn.

— *Adio Speranță!*

Cînd am fost angajat de faimoasa agenție Nabu-codonosor, am început să folosesc pseudonimul „Rai”. Pseudonimele, numele de scenă, numele de cod, pentru scriitori, actori, spioni, sînt măști utile, care-ți ascund sau îți schimbă adevărata identitate. Dar cînd am început să-mi spun *Rai*, adică prinț, am avut, dimpotrivă, senzația că înlătur o deghizare, pentru că dezvăluiam lumii cel mai îndrăgit secret al meu, și anume că acesta era numele de alint pe care mi-l dăduse Vina încă din copilărie, emblema iubirii mele de puști. Cînd aveam doar nouă ani și purtam încă o sîrmă de îndreptat dinții, Vina îmi spusese, cu tandrețe:

— Tu ai ținuta unui mic rajah, dar numai prietenii știu că de fapt ești un nătărău fără pereche.

Ăsta era Rai: un prințisor. Însă copilăria are un sfîrșit și, în viața adultă, Ormus Cama a devenit prințul fermecat al Vinei, și nu eu. Totuși, porecla mi-a rămas. Ormus a avut bunătatea de a o folosi și el, sau, mai bine spus, s-a molipsit de la Vina, pentru că niciodată nu i-a trecut prin cap că i-aș putea fi rival, că aș putea reprezenta o amenințare pentru el, drept care mă considera un prieten... Dar

acum nu mai are nici o importanță. *Rai*. Înseamnă și dorință: înclinația personală a unui om, direcția în care a ales să se îndrepte; înseamnă și voință, tăria de caracter a unui om. Îmi plăceau toate acestea. Îl adoptasem pentru că era un nume care circula cu ușurință: toată lumea îl putea rosti, suna bine în orice limbă. Și dacă uneori deveneam „Hei, Ray!”, în acea puternică democrație a pronunțării stîlcite, adică în Statele Unite, atunci nu catadicseam să stau la discuții, pur și simplu îmi ridicam acreditările și plecam. Dar în altă parte a lumii, *Rai* însemna muzică. Și în țara acestei muzici, vai!, fanaticii religioși porniseră în ultima vreme să-i ucidă pe muzicieni. Ei cred că muzica e o insultă adusă lui Dumnezeu, care ne-a înzestrat cu voce, dar nu dorește să cîntăm, care ne-a dăruit liberul arbitru, *rai*, dar preferă să nu fim liberi.

În orice caz, acum toată lumea îmi spune *Rai*. Un singur nume – e mai ușor, e o modă. Cei mai mulți nici nu-mi cunosc adevăratul nume, Umeed Merchant – v-am pomenit de el? Umeed Merchant, crescut într-un alt univers, într-o altă dimensiune de timp, într-un bungalow din Cuffe Parade, Bombay, care a ars cu mult timp în urmă. Numele Merchant, ar trebui poate să explic, înseamnă „negustor”. Familiile din Bombay poartă adeseori nume derivate din îndeletnicirile unor strămoși. Ingineri, antreprenori, medici. Și să nu-i uităm pe cei care se numesc Banigata, Banigheață și Coșdepește. Un zidar e Mistry, un constructor de vapoare e Wadia, un avocat e Vakil, un bancher e Shroff. Și din aventura amoroasă dintre orașul însetat și băuturile răcoritoare, derivă nu numai Batliwala, dar și Sodawaterbatliwala, și nu numai Sodawaterbatliwala, dar și Sodawaterdeschizătordebatliwala.

Jur pe viața mea că-i adevărat.

„Adio Speranță!” mi-a strigat Vina, și elicopterul s-a înălțat pieptiș și dus a fost.

Era vorba de numele meu, Umeed. E substantiv feminin. Înseamnă speranță.